

הרה"ק מוה"ר שמוחה בונים זצ"ל מפשיסחא

א.

הרב הקדוש מוהרש"ב ז"ל בהרב הגאון מוהרצ"ה המגיד מוואידיסלאב זצ"ל בע"ס עשרה למאה וארץ צבי, נכד הכ"ח, בילדותו הוליכו אביו הרב המגיד לק' מאטיסדארף ללמוד תורה בישיבת הגאון ר' ירמיה זצ"ל האבר"ק. וכששב לביתו מן הישיבה לא רצה הרש"ב לעשות את התורה קורדום לחפור בה אוכל, ואחז צדיק דרכו כדרך הקדמונים זצ"ל, ללמוד מלאכת הסמים והרפואות, ולתכלית זה היה בדאנציג להשתלם בחכמה זו. אכל פגישה אחת שהי"ל עם הרה"ק ר' דודל לעלובר זצ"ל, פעלה עליו להפוך אותו לחסיד נלהב ונסע עמו להרה"ק מלובלין זצ"ל, ושם נתחבר להרה"ק „היהודי" הקדוש מפשיסחא זצ"ל, שאותו החזיק לדופא נפשות כהרמב"ם זצ"ל בשעתו.

הרה"ק מוהרש"ב הי' אומר, שכל אדם צריך שיעשה לו רב בזה העולם כדתגן במתני „עשה לך רב", וגם צריך שיעשה לו רב מעולם העליון, והוא בחר לו לרבי מעולם העליון את מהר"ל מפראג זצלה"ה, והרבה שקד על ספרי הגאון הקדוש והנודא מוהר"ל מפראג זצ"ל, פ"א בהיות הרש"ב בלובלין פגש שם את הרה"ק בעל „מאור ושמש" זצ"ל, התנצל לפני הרה"ק בע"ס „מאור ושמש" שהוא טובל מהרהורים, א"ל בעל מאור ושמש בלי ספק ילמוד כעת ס' „באר הגולה" למהר"ל מפראג במקום שיתוכח עם ר' עזרי' רמן האדומים בע"ס „מאור עינים", וכן הי'. ומני אז הי' הרש"ב מעריץ ומקדש את בע"ס מאור ושמש.

כן הי' הרש"ב מחבב את ר' ירמיה הברדשי זצ"ל וספרו „בחינת עולם" ו„מבחר הפנינים", ופ"א אמר שהוא עשה את הספר „מבחר הפנינים" בגלגל דאשון. ובחפצו הי' להתאים את הפילוסופיא עם התורה ולהשלים עם בעלי השאלאסטיקא כמ"ש בשו"ת הרשב"א סי' תי"ג -- תי"ח. להרחיב את גבולי המחקר והרעיון בלי שום התבטלות הרעת נגד מי שגדול ומפורסם ונגד דעת זקנים. ומאוד התפלא על מ"ש בשר"ע יו"ד סי' רמ"ג שאין ת"ח בזה"ל, ואמר כי רבותיו שהסתופף בצל קרשם כמו הרבי מלובלין והיהודי הקדוש וכי"ר"ב הרבה אשר הכיר גורל אור תורתם וקדושתם בלתי אפשר שלא יהי' בגדר ת"ח...

והתחיל לפלס שיטה חדשה בחסידות, ותחת הרגש שבלב, וההתלהבות דקרושה של החסידות העתיקה, העמיר את שלטון השכל שבמות, ויסוד היסודות של חסידות ממין זה הי' העיון בתלמוד, והמחקר בספרי מהר"ל מפראג, ועזב את העיון בקבלה וסתרי תורה, ויצעמו ונימוקו הי' שאין בדור הזה מי שיכיר את הקבלה, כי בלימוד הקבלה צריכים להשיג האורות... (תורת שמוחה).

ופעם אחת אמר לאחד ממקורביו, כי ישאל לבעלי קבלה על הסוד של ק"ש הכרומו בעי' של שמע ובה' של אחד והאיך הוא ע"פ הדין ריוצאין בק"ש בכל לשון ושם הלא אין ע' וד' גדולים והיכן הם הכוונות והסודות... וע"כ נפוח

רבי שמחה בונם מפרשיסחא ז"ל

הרבה יותר אחרי עין השכלי בשיטת מהר"ל מפראג ז"ל, לקרב כל דבר אל השכל שאפשר להבין ולהשיג וגם להסביר לצעירים ופרחי כהונה, יותר מאשר עיי שיטת חביד של, הרב" בעל התניא ז"ל.

וגם על חלק המעשה ידו הדה, לבטל את כל הפעולות והמעשים, שבמנהגי החסידים והחסידות, ע"כ מצאה שיטתו התנגדות עצומה מכל הזקנים שבדור.

הנה לדוגמא אביא בזה עובדא מה שעשו קהל חסידי פרשיסחא בווארשא בראש השנה, נתאספו יחדיו עוד טרם עלה השחר לבית תפלתם וכאשר אך האיד המזרח התפללו התפללות במהירות ותקעו תקיעת שופר וגמרו תפלת מוסף עוד טרם נכנסו בני ישראל לבתי כנסיות ובתי מדרשות, וכל היום ישבו בבית תפלתם ולמדו בעיקר בנמ' ושרע ובמחקרי החסידות, כאלו לא הי' יום זה יום הדין כי אם כאחד הימים של חול, וכה בטלו חסידי פרשיסחא כל סדרי ומנהגי ישראל שקנו זכות אזרח בקרב ישראל, מבלי להיות תלויים בשום סדר ומשטר ובמנהגים הדתיים; וגם אלה המנהגים שבימים הקדושים שנתיסדו בקרב ישראל להלהיב את הלכבות ולהעיר את הרגש שבלב כל איש ישראל לירוא מאימת הימים הנודאים והקדושים, היו למשחק לחסידי פרשיסחא, ודבר זה העיר חמת כל יראי ה' באמת עליהם והגישו קובלנא על זה לפני זקן הצדיקים משירי כנסת הגדולה הרה"ק בעל, "אוהב ישראל" מאפטא זצ"ל, וכאשר נתוועדו צדיקי הדור על החתונה הגדולה בק' אסטילא (בנשואי נכדי הרה"ק מוהר"מ מנעשכ"ז והרה"ק מאפטא), בקשו לנדות את חסידי פרשיסחא, ויודע הדבר להרה"ק מוהרש"ב זצ"ל מפשיסחא ושלח את תלמידו הגאון הקדוש בעל, "חידושי הרי"מ" ז"ל לק' אסטילא; ובעת אשר הועלה שאלה זו על שלחן הנועדים והתחילו הצדיקים לדון בדבר, אז עמד הגאון הקדוש הרי"מ ז"ל להמליץ טוב על החסידים הפשיסחיים, אז פתח הרה"ק, "אוהב ישראל" מאפטא זצ"ל, ואמר:

הטור ושרע, הוא הדרך המלך שלנו, הוא דרך הכבושה לרבים לכל ישראל, והבעש"ט ז"ל שיסד שיטת החסידות כל דרכי החסידות והמסילות שסלל הבעש"ט פונים ומובילים אל דרך הכבושה לרבים, אל השורע; ועתה הנה קמתם אתם לסול מסלה הרשה לפי רוחכם ובינתכם, זאת לא תהי' שובו שובו אל דרך המלך ואורח חיים!

הגאון הקדוש בע"ס חידושי הרי"מ ז"ל, אחרי עברו שלשים שנה והוא הי' למנהיג החסידים הפשיסחיים, עשה כעצת הרה"ק, "אוהב ישראל" מאפטא, וינהגם לבטח בדרך הכבושה לרבים.

ב.

כבר אמר החסיד בעל ספר, "חובת הלבבות" (שער יחוד-המעשה פ"ה), וד"ל: ,וכאשר יתיאש היצר מפתותך מן הפנים האלה ישתדל לפתותך בהנחת החונף ויאמר לך לא יתכן שתהי' עבודתך לאל בלב שלם גמורה עד שתרהיק החונף ממך מעוטו ורובו, והרחקת החונף לבני אדם מעליך לא יהכן אלא בכסות כל מעשיך מהם ובהראות הפך מה שיש בלבך להם וכאשר תתפלל קצר ולא יראה ממך בה רצון ולא השתדלות כו', ואל תראה כך שום מדה טובה, והראה העצלות

מפגדות במעשה העבודה כרי שלא יצא לך בה שם ותפסיד שכרך, ולא תפנה על הטוב ותזוהר מן הרע ואל תוריע חכמתך ואל תלמדנה לחלחך ואל יראה עליך סימן יראה שמים ולא את מאותות העבודה שלא יבדוך בני אדם בעבורם... ככל הדברים האלה עשו חסידי פרשיסחא, כפבורים היו שבוה שיגתנו כפגם הריקים ותחזים, למנים, ויסחירו את מעשיהם הטובים מבני אדם, בזה יצאו את היצר הרע וילכדו אותו ברשתם, וינצלו מן הפניות והנאות, וע"כ לתכלית זה עשו מעשה, בעוברים ברחובות וארשא ביום שי"ק, קראו בקול גדול לבעלי העגלות שנסעו ברחובות שיצמדו... והם ברחו לרחוב אחרת, והשומעים חשבו כי חסידי פרשיסחא קראו לבעלי העגלות שיסעו עמם בשי"ק, והלכו וסיפרו זאת בעיר בבתי כנסיות ובתי מדרשות מה ששמעו באזניהם, והחסידיים שמחו בערמה כזו, שעלתה להם להסתיר את חסידותם באופן נפלא שיתראו עוד למחללי שבת, ולא יבואו לידי נאות להתנאות בחסידותם, ובכן הם המנצחים על היצה"ר, שם לא ידעו כי בדבר הזה לכר היצה"ר אותם בערמה, כי הדבר הזה הוא עצת היצה"ר, והוא אחר מתחבולותיו הנפלאות אשר חשבם שם בע"ס חובת הלבבות הג"ל.

ועוד צירב עשו, התבריא חסידי פרשיסחא, למדו כל הלילה עד חצות היום תאזרי אשר כבר עבר חצות היום עמדו להתפלל תפלה בקיצור, ואחרי התפלה כאשר כבר נלאו מרוב עבודה בתורה ותפלה ויראו לנפשותם מן יבואו לידי יורא ולפניות משבח בני אדם, מה עשו ישבו לצחק בצחוק הקרסין... הכל אשר לכל כמ"ס כחובת הלבבות הג"ל, ועוד יותר מ"ס שם, ככל אשר הרבו להתחכם בערמה נגד יצה"ר, ה' היצה"ר מסעה אותם יותר ויותר וצד אותם במכמתתו החביסים אל חוק שקו. והרה"ק ר' אברהם משה ז"ל בהרה"ק מוהרש"ב ז"ל, מחה בנד שיטה זו, ואמר: אשכילה בדרך תמים — להיות חכם ערום לרמות את היצה"ר ועיני בני אדם — מתי תבא אלי, כל ימך לא תבא עד התכלית, אבל כי אתהלך שם לבבי, הוא מיד בקרב בתי; וקצת אומרים, חאטש אזוי, פאראס אזוי, היינו אע"פ שמדברים עם נשים ומרצה מעות כו', עכ"ז הוא חסיד, הוא שקר כמ"ס גלמג, יד ליד לא ינקה כו' (אוד שמחה).

ג

הרה"ק הרבי ר' מאיר סאפטא ז"ל בע"ס, אור לשמים, שאל את הרה"ק מוהרש"ב ז"ל על איחור זמן תפלה, והשיב לו, כתיב לעולם יהא אדם ירא שמים באמר ובגלוי ומודה על האמת דובר אמת בלבבו וישכם ויאמר, מי שיש בו כל צמדות הללו או ישכם ויאמר יוכל להתפלל בהשכמה, ולא נח דעחו פתשובה זו, כי השרע לכלל ישראל נאמר ולא רק ליחידי סגלה שיש בהם המדות הללו, וגם מי שאין בו המדות הללו ישכם ויאמר לא על צדקותינו אנחנו מפילים תחנונינו שבתך מה אנו ומה חיינו כו' ובכח זה יוכל להתפלל תפלה בזמנה. מ"א אפר הרה"ק מוהרש"ב ז"ל, שהצדיקים יכולים לעשות סעודה שתהי' נחמנה כהענית, חו שאמרה אסתר: גם אני וערותי אצום כן, מיד וועלין אזוי פאסטין באכילה ושת"י, ומפוך כך באו התבריא להקל ג"כ בתעניתים וחשבו שכולם צדיקים יכולים לעשות כן.

רבי שמחה בונם מפרשיסחא ז"ל

עברו ימים ושנים, ויוכח הרה"ק מוהרש"ב לדעת, כי אם אפשר לאדם גדול וקדוש כשהוא לעצמו ובפני עצמו להתבודד במועדיו ולהדבק עם השי"ת בתכלית הדבקות בלי שום מעשה וסדר, אבל לא יתכן להנהיג מנהג זה בכלל ישראל, כי לא כל מחא סביל דא, וגם מרבית חסידיו לא ידעו ויא יבינו את מחשבותיו ועומק שיטתו, ולא כולם היו מוכשרים לקבל שיטה עיונית כזו, כי כאשר אך נתן להם החושש לחיות ע"פ השכל והתבונה בלי כל סדר ובלי העבודה הנהוגה בישראל, שלחו הרסן מע"פ והתנהגו חפשי כפראים, כאנשים שלא מן הישוב; וי"א בא לקבל פניו רב גדול ירדו מגוער ועמד בפרחדור וראה איך אברך אחד ירחק ע"פ הפרחדור הלך ושוב וקופסת המאבק בידו, ביקש האורח מהאברך שיתן לו שאיפת טאבאק והאברך לא פנה אליו ורץ הלאה, והוקן האורח ישב לו בסנית בית המדרש, האברכים סבבוהו כדבורים זה משך לו באוניו זה בחוסט, זה במאותיו זה בזקנו. הוקן האורח ראה כי עוד מעט ויכו אותו התחיל לצעוק ולקלול פתח הרה"ק רש"ב ז"ל את הדלת ושאל על אודות הצעקה י האורח נבש אליו ויספר לו הכל, וישמח הרה"ק מאוד עם האורח ויקבלהו בספ"י ויכיח את האברכים מאוד, והם הצטדקו כי האורח פגע בכבודם כי דרש שאיפת טאבאק מאת מענדל (מי שהי' אח"כ הרבי מקאצק), היתכן כזאת?

הרה"ק התאונן אח"כ לפני ירדו מגוער האורח, כי האברכים יפסעו על ראשו והוא לא יוכל עוד לעצור בעד משובתם שעברה למעלה ראש (החסידות ע' קס"ז - קע"ז). ובכן נוכח לדעת שגם קהל חסידים צריכים סדר ומסטר, נימוס וד"א, ואי אפשר לעשות לכל הקהל שיהי' שכליים נבדלים, ואישי הרוח מושטמים מכל הידור חיצוני ונימוסי. ותלמידיו הגאונים הקדושים ז"ל שהיו אחריו לרועי ישראל ומנהיגי הדור הנהיגו את רבנות-שלומי אמוני ישראל עפ"י דרכי רבותני הקדושים ז"ל, בשיטת הבעש"ט וסיעתו נ"ע זללה"ה.

ד.

הרה"ק מוהרש"ב ז"ל הי' חכם וערום ביראה, ודבריו המחוכמים בעבודת השי"ת נוקבים ויורדים היטב עמוק אל חדרי לב מבין, ולדוגמא אביא בזה דברים אחדים:

פ"א אמר במוצאי יו"כ, הבעש"ט ז"ל נסע לדרכו ע"פ שם של קסיתת הדרך, והעגלה עם הסוסים פרחו וטסו באויר כחץ מקשת, הסוסים החלו לחשוב לדעת מה המה, הלא הם פורחים באויר ואיך יוכל להיות שהם סוסים, בכן בודאי הם מלאכים, וכה חשבו א"ע למלאכים, אולם אח"כ כאשר בא למחז חסנו, והעמיד הבע"ג אותם בארות הסוסים ונתן להם תבן ושחת ואכלו כסוסים ידעו שהם סוסים, כן צריך כל אדם מישראל לדעת במוצאי יו"כ, שחשבו א"ע בכל המעלי"ע כמלאכי השרת, שבהסבם אל השלחן במוצאי יו"כ לאכול אחד התענית, יהיו עכ"פ כבני אדם ולא כסוסים של הבעש"ט ז"ל...

פ"א אמר: קדושים תהיו בהייתן תהיר, הכוונה שלא ידמו כי הקדוש הוא קדוש מרחם, וממצי אמן הם קדושים, זה לא, כי אם כל אדם צריך שיחזק עצמן בקדושה ובטהרה כמו הקרבנות דקיי"ל בהייתן הם קדושים, לאתר שיצאנו לאויר העולם ולא במעי אמן.

פ"א שאל לאחד מתלמידיו, „אמור לי תשובה אם רוצה אתה להיות יהודי טוב יפה עשית שבאת אלי, ואם יהודי טוב אתה רוצה להיות בחנם באת אלי.“ — המונה כי „יהודי טוב“ יש לו ב' פירושים: (א) יהודי כשר וטוב. (ב) א, גוטער יודי דהיינו רבי של חסידים, וזהו ששאלו אם חרצה להיות יהודי טוב במובן הא' יפה עשית שבאת ואם יהודי טוב אתה רוצה להיות במובן הב' בחנם באת אלי.

פ"א הלך הרה"ק מוהרש"ב עם החבריא ע"פ השדה והטה א"ע לארץ ונסל בידו גרגיר אחד מן החול והגביהו וחזר והניחו על מקומו ואמר מי שאינו מאמין שגרגיר חול הזה צריך להיות מונח דייקא במקום הזה בהשגחה פרטיית הוא בכלל אפיקורס ח"ו [ראה במרו"ג חלק שלישי פי"ז בדברו על השגחה פרטית מביא דעה זו בד"ה והדעה הג' ודחה דבריהם ע"ש].

פ"א שאל אותו אחד המתחכמים, איזה בגד הי' לבוש אברהם אבינו עה"ש? והשיב לו: אאע"ה דרש וחקר איזה מלבוש לובשים העכורים, ולבש הוא מלבוש משונה לגמרי משלהם.

אמר הרה"ק מוהרש"ב ז"ל, הנה אומרים שאין משליכין ממון לאדם מן השמים, אבל אינו כן שהרי מקרא מפורש בתורה (פ' מקץ) ואלקי אביכם נתן לכם מטמון באמתחותיכם, וכי ח"ו שוטים היו השבטים להאמין שהשי"ת השליך צרור כספם מן השמים באמתחותיהם, אלא בודאי ידעו שכן הוא שגם משליכין מן השמים ממון שהשי"ת כל יכול. וכבר נדפסו מאמריו הרבים והיקרים בס', שמחת ישראל ועוד כיו"ב קתוהו משם.

הרה"ק נקרא אל על ביום י"ב אלול שנת תקפ"ח זי"ע. ועכ"י.

